

Oslo kommune
Byrådsavdeling for kultur, idrett og frivillighet

Engasjement og deltakelse

Frivillighet i Oslo

Forsidefoto: Oslo kommune. Bydel Bjerke. Jens Andreason. Tonje Brustuen // Design: Nucleus AS

Foto: iStockphoto

Forord

Byrådet jobber for at Oslo skal være en varm, raus og inkluderende by med plass til alle! Det gjør vi ikke alene – det gjør vi sammen med alle som bor, jobber og brenner for at Oslo skal være et godt sted å bo, vokse opp og bli gammel i. Vi må være sammen om å definere utfordringene og finne løsningene.

Kommunen skal bli en bedre tilrettelegger og støttespiller for frivillig aktivitet. Med frivillighetsmeldingen ønsker vi å gjøre det enklere å være frivillig. Vi vil bidra til bedre samarbeid mellom kommune og frivillighet, bedre samarbeid internt i kommunen og frivillige seg imellom.

Dette heftet er en kortere versjon av frivillighetsmeldingen som ble vedtatt i bystyret 14.12.2016¹. I arbeidet med meldingen gjennomførte vi høringer med frivillig sektor. Vi kartla status for frivillighet i Oslo og beskrev utviklingstrekk. Dette dannet grunnlaget for målene og tiltakene i meldingen. Vi håper frivilligheten kjenner seg igjen i meldingen, og vi søker et bredt samarbeid med mange ulike aktører for å følge opp arbeidet med å utvikle bedre vilkår for den frivillige aktiviteten i Oslo.

Rina Mariann Hansen

Byråd for kultur, idrett og frivillighet

Kommunen skal bli en bedre tilrettelegger og støttespiller for frivillig aktivitet. Med frivillighetsmeldingen ønsker vi å gjøre det enklere å være frivillig.

¹ Hele meldingen finnes på www.oslo.kommune.no/frivillighet.

Sammendrag

Frivilligheten er en grunnpilar i et moderne demokrati. Byrådet vil sette inn et ekstra løft for frivilligheten og støtte gode krefter som jobber for en bedre by.

Byrådet vil skape bedre vilkår for frivillig sektor gjennom økt satsning på lokalmiljø, koordinering, forenkling og samhandling. Sammen kan kommunen og frivilligheten løse mange av oppgavene byen står overfor.

Dette heftet er et sammendrag av frivillighetsmeldingen som ble vedtatt i bystyret 14.12.2016, sak 366/16.²

Byrådets fire mål for frivilligheten i Oslo er:

1. Det skal være lett å drive frivillig aktivitet og organisasjonsvirksomhet.
2. Kommunen skal styrke samhandlingen mellom kommunal og frivillig sektor, og tilrettelegge for økt samhandling frivillige aktører imellom.
3. Flere av kommunens lokaler, uteplasser og anlegg skal være tilgjengelige, meråpne og fylles med frivillig aktivitet.
4. Kommunen skal stimulere til mangfold, bredde og en nyskapende frivillig sektor, og bidra til økt rekruttering av frivillige.

Oslo er en by med sterk befolkningsvekst, noe som både gir utfordringer og muligheter. Byrådet ønsker en fortsatt sterk, levende og mangfoldig frivillig sektor. Kommunen skal tilrettelegge og være støttespiller for et selvstendig og uavhengig sivilsamfunn.

² Hele frivillighetsmeldingen og tilhørende dokumenter finnes her: <https://www.oslo.kommune.no/natur-kultur-og-fritid/frivillighet/frivillighetsmeldingen/>. Dette inkluderer en egen rapport fra Institutt for samfunnsforskning – Frivillig sektor i Oslo. Nøkeltall og hovedtrekk (2014)

Avgrensning og prosess

Frivillighetsmeldingen beskriver:

- frivillig sektor i Oslo
- de kommunale virkemidlene
- den kommunale frivillighetspolitikken.

Den omhandler frivillighet i bred forstand: blant annet frivilligsentraler, sosialrettede og humanitære tiltak, innsats tilknyttet idrettslag og kulturvirksomhet, og mangfolds- og integreringsarbeid. Humanitære organisasjoner med administrasjon i hovedstaden, men med internasjonalt rettet aktivitet, er i mindre grad omtalt. Statlige ordninger og frivilligheten som sektor i et nasjonalt perspektiv omtales i noen grad.

I arbeidet med meldingen ble følgende områder kartlagt:

- frivillighetens omfang i kommunen
- kommunens rolle overfor frivillig sektor
- virkemidlene kommunen besitter
- daglige og fremtidige utfordringer og behov i sektoren

Det har blitt avholdt dialogmøte med frivillig sektor samt møter med Frivillighet Norge, bydeler, relevante byrådsavdelinger og underliggende virksomheter. Dialogmøtet med frivillig sektor hadde temaet «Samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor». 72 representanter fra sektoren deltok på møtet. Byråd for kultur, idrett og frivillighet gjennomførte i tillegg et informasjonsmøte i januar 2016 hvor det også var anledning til å komme med innspill. Parallelt med kommunens kartleggingsarbeid, har Institutt for samfunnsforskning utarbeidet en rapport på oppdrag fra Oslo kommune. Rapporten presenterer nøkkeltall for frivillighet i Oslo fra 2014 og er den første statistikken som er utarbeidet for Oslo-området alene. Tallene omfatter ikke ideelle organisasjoner som utfører velferdstjenester, borettslag, boligsameier og velforeninger, da instituttets materiale ikke inneholdt tilstrekkelig grunnlag for statistikk på disse områdene.

Definisjon av frivillig sektor

Frivillig sektor defineres som en varig og regelmessig aktivitet av mer eller mindre formell art.³ Dette omfatter frivillige organisasjoner, lag, foreninger og frivilligsentraler, i tillegg til egenorganisert frivillig innsats. En frivillig organisasjon kjennetegnes ved at den ikke er underlagt offentlig styring, står ansvarlig for egne aktiviteter og kan nedlegges på eget initiativ. Fortjeneste fordeles ikke til eiere, ledere, medlemmer eller andre, og overskudd må brukes i samsvar med organisasjonenes hovedformål. Medlemskap eller deltakelse er ikke lovpålagt eller obligatorisk.

I meldingen omtales både frivillige og ideelle organisasjoner som frivillig sektor, ettersom organisasjonene har en rekke fellestrekk tilknyttet organisert aktivitet.

Frivillighet i Oslo

Frivillig sektor, eller sivilsamfunnet, utgjør et viktig element i samfunnsstrukturen mellom det offentlige og det private, og står for en betydelig del av verdiskapningen. Beregninger med utgangspunkt i Statistisk Sentralbyrås satellittregnskap for 2014, anslår verdiskapningen fra frivillig arbeid i Oslo til rundt sju milliarder kroner årlig. I Oslo

ble det utført 13 000 fulltidsårsverk frivillig arbeid i 2014, noe som utgjør om lag 11 prosent av det frivillige arbeidet i Norge.

Oslo er en stor og mangfoldig by. Av byens vel 645 000 innbyggere, har 32 prosent bakgrunn fra mer enn 150 ulike land. Oslo er også en av de raskest

voksende byene i Europa og opplever en årlig tilvekst på ca. 10 000 mennesker. Prognoser viser at byen i 2030 vil ha rundt 800 000 innbyggere. Tall viser i tillegg stor utskiftning av innbyggere: 80 000 mennesker flytter hvert år inn og ut av byen, og tilsvarende antall mennesker flytter internt innenfor kommunens grenser.

³ FNs Handbook on non-profit Institutions in the system of National accounts (2003, s. 18–21)

FRIVILLIGHET I OSLO:

5000

FRIVILLIGE
ORGANISASJONER

200.000

MEDLEMMER

13.000

ÅRSVERK

65%

KULTUR, IDRETT, FRIDRETT

43%

AV BEFOLKNINGEN DELTAR
I FRIVILLIG ARBEID

70%

AV INNTEKTENE INNEN
KULTUR/IDRETT/FRIDRETT
ER EGENGENERERTE

I Oslo finnes det et mangfold av frivillige organisasjoner og aktiviteter. Innbyggere er aktive bidragsyttere innenfor ulike interesseområder i sine nærmiljø. Frivilligheten i hovedstaden spenner seg over et vidt spekter av virksomheter og aktiviteter, inkludert idretts-, kultur- og fritidsfeltet, friluft- og miljøforeninger, humanitære organisasjoner, tros- og livssynssamfunn samt en rekke forskjellige interesseorganisasjoner. Mye av den frivillige innsatsen kan relateres til ulike sektorer parallelt. For eksempel kan aktivitet på idrettsfeltet også tilknyttes helse- og sosialarbeid eller integrering.

Det er innen kultur- idretts- og fritidsfeltet man finner flertallet av lag og foreninger og storparten av den frivillige innsatsen, så vel som en stor andel av medlemskapene. Dette kan sees i sammenheng med storbykonteksten: Aktivitetstilbudet i storbyen er forankret i fritidsaktiviteter, snarere enn i politiske og ideologiske formål. Andelen frivillige i Oslo er imidlertid noe lavere enn for landet som helhet.

Nøkkeltall frivillighet i Oslo (2014-tall)

200 000 medlemmer

5000 frivillige organisasjoner, hvorav 3 900 er lag og foreninger

65 prosent tilhører kultur, idrett og fritid

18 prosent samfunnsorienterte organisasjoner

13 prosent tro og livssyn

1050 nasjonale organisasjoner med hovedkontor i Oslo

13 000 årsverk, 22 millioner innsatstimer

43 prosent av befolkningen deltar i frivillig arbeid

450 betalte fulltidsårsverk for lag og foreninger i Oslo

7900 årsverk for nasjonale organisasjoner

70 prosent av totalinntektene for lag og foreninger i Oslo innenfor kultur, idrett og fritid er egengenererte inntekter.

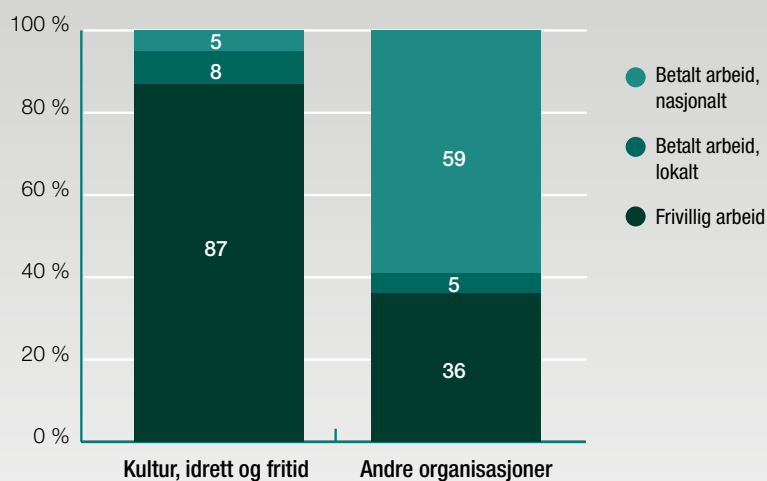
Aktivitetstilbudet i storbyen er forankret i fritidsaktiviteter, snarere enn i politiske og ideologiske formål.

Figuren under illustrerer at det på lokalnivå i frivillig sektor i Oslo er relativt begrenset innslag av betalt arbeid når ideelle organisasjoner på

velferdsområdet er holdt utenfor. Det er først og fremst det frivillige arbeidet som er motoren i lag og foreninger i hovedstaden. På nasjonalt nivå er det

imidlertid et større innslag av betalt arbeid, primært innenfor kategorien interesseorganisasjoner.

Andel betalte og frivillige årsverk i frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori oppgitt i prosent.

Kommunens rolle som tilrettelegger og initiativtager

Kommunens oppgave er å tilrettelegge, initiere og fasilitere – både på sentralt og lokalt nivå – for å støtte og styrke frivilligheten. Kommunens bidrag kan være å tilby informasjon, råd og

veiledning, koordinering, økonomiske tilskudd, lokaler eller formidling av kontakter. Kommunen kan sies å ha to parallelle oppgaver: På den ene siden skal kommunen motivere til og

tilrettelegge for frivillig innsats som et supplement til offentlige tjenester. Samtidig skal kommunen være tilrettelegger og støttespiller for en selvstendig og uavhengig frivillig sektor.

Byrådets vurderinger

Byrådet vil bidra til en variert og levende frivillig sektor, som eksisterer og utvikles på egne premisser, og vil styrke frivilligheten gjennom å legge til rette for den.

Byrådet mener at det er potensial for ytterligere aktivitet dersom frivillige aktører forenes og samarbeidet på tvers styrkes. Gjennom bedre koordinering og tilrettelegging for dialog, samarbeid samt idé- og erfaringsutveksling vil byrådet styrke eksisterende frivillighet og løse ut potensial for økt frivillig aktivitet i byen.

Byrådet ønsker å styrke det frivillige arbeidet som har livsutfoldelse og velferd som formål, noe som blant annet omfatter kampen mot ensomhet.

Byrådet er opptatt av at frivillige må møtes med anerkjennelse og respekt i alle ledd av det kommunale apparatet og at frivilligheten skal ønskes velkommen med sine bidrag og synspunkter. Frivilliges medvirkning i demokratiske

prosesser skal derfor verdsettes og imøtekommes. Videre skal kommunen arbeide for frivillighet for alle byens innbyggere, legge til rette for de ulike behov som finnes, og behandle de forskjellige delene av frivilligheten på en likeverdig måte.

Et sterkt sivilsamfunn behøver gode rammer for drift. Stabile tilskuddsrammer vil gi forutsigbarhet, sikre bredde og innhold, gi rom for nyetableringer, og frigjøre tid og ressurser til aktivitet og rekruttering.

Byrådet mener at det innen frivilligheten skal stilles krav til likestilling, åpenhet og fellesskapsarenaer på tvers av ulike sosiale, religiøse og etniske grenser. En forutsetning for et fungerende demokrati er åpenhet. Åpenhet gir innbyggerne innsyn i hvordan kommunen forvalter fellesskapets verdier og er viktig for å ivareta mindretallets interesser.

Frivilligheten er et viktig verktøy for å redusere sosiale og økonomiske for-

skjeller. Frivillig engasjement kan styrke nettverk, medbestemmelse og deltakelse i storsamfunnet. Byrådet vil bidra til mindre forskjeller ved å senke terskler for deltakelse. Dette innebærer blant annet å fjerne økonomi som hinder for aktivitet blant barn og unge.

Forenkling og samhandling

Endringer i samfunnet endrer frivillig sektor. Morgendagens frivillighet er sammensatt av tradisjonelle og nye organisasjoner, små og store initiativer, egenorganiserte grupper og en mengde interesseområder.

Skal vi opprettholde den høye deltagelsen i årene fremover, må organisasjonenes rekrutteringsmetoder, aktiviteter og informasjons- og kommunikasjonsteknologi tilpasses vår tid. Det offentlige må stimulere denne endringen gjennom støtteordninger og tilrettelegging av hensiktsmessig infrastruktur. Dette omfatter også en videreutvikling av digitalisering og utvikling av nye digitale rom.

Foto: Bydel Frogner

Foto: Oslo kommune

Foto: Bydel Grorud

—
Frivilligheten er et viktig verktøy for å redusere sosiale og økonomiske forskjeller. Frivillig engasjement kan styrke nettverk, medbestemmelse og deltakelse i storsamfunnet.
 —

Foto: Bydel Bleikve

Foto: Tore Fjeld

Foto: Ragnhild Olavsen, Bydel Bleikve

Frivillighetsmelding, mål og tiltak

Foto: Bydel Bjørke

**Byrådet har
følgende mål for
frivilligheten i Oslo:**

1. Det skal være lett å drive frivillig aktivitet og organisasjonsvirksomhet.
2. Kommunen skal styrke samhandlingen mellom kommunal og frivillig sektor, og tilrettelegge for økt samhandling frivillige aktører imellom.
3. Flere av kommunens lokaler, uterom og anlegg skal være tilgjengelige, mer åpne og fylles med frivillig aktivitet.
4. Kommunen skal stimulere til mangfold, bredde og en nyskapende frivillig sektor, og bidra til økt rekruttering av frivillige.

Foto: Marianne Gjør

Foto: Julia P. Fosberg

Foto: Bydel Bjerke

Mål og tiltak

1. Det skal være lett å drive frivillig aktivitet og organisasjonsvirksomhet

Byrådet ønsker å frigjøre mer tid til frivillighetens kjernevirksomhet og til rekruttering av flere frivillige. Derfor skal det kommunale apparatet forenkles der det er mulig.

Byrådet ønsker å samordne rutiner, informasjon og tildelingspraksis for å gjøre det enklere å drive frivillig aktivitet. Det skal være lett å finne relevant informasjon, og det skal være lett å være frivillig og finne frivillige. Byrådet ønsker derfor å gjøre det lettere å formidle frivillig aktivitet.

- Samordne og forenkle søknadsprosesser for tilskudd
- Redusere rapporteringskrav
- Videreutvikle og forbedre digitale løsninger for formidling av frivillig aktivitet
- Forbedre informasjonen om kommunenes tjenester på frivillighetsfeltet

2. Kommunen skal styrke samhandlingen mellom kommunal og frivillig sektor, og tilrettelegge for økt samhandling frivillige aktører imellom.

En av kommunens viktigste oppgaver overfor både frivillig sektor og kommunens innbyggere er å være brobygger og tilrettelegger. Byrådet vil sørge for mer informasjon og tettere dialog, både mellom kommunal og frivillig sektor, og frivillige imellom.

Kommunen skal bidra sterkere til å formidle behov, til bedre koordinering, og til bedre kommunikasjon og idé- og erfaringsutveksling. Byrådet ønsker blant annet i større grad å forene samfunnsaktører og slik skape økt frivillig engasjement.

- Opprette funksjon som frivillighetskoordinator
- Arrangere en årlig dialogkonferanse
- Etablere møteplass for dialog og samarbeid i det kommunale apparatet
- Oppfordre til lokal frivillighetspolitikk og aktiv tilrettelegging for frivillig sektor i bydelene

3. Flere av kommunens lokaler, uterom og anlegg skal være tilgjengelige, meråpne og fylles med frivillig aktivitet.

En aktiv og voksende frivillig sektor trenger steder å være. Både tilgjengelighet og egnethet er avgjørende. Å tilrettelegge for flere og egnede lokaler, samt lokaler til en lav kostnad, vil utløse mer frivillig aktivitet.

Byrådet vil at kommunens lokaler, anlegg og uterom i større grad skal være «meråpne» og tilgjengelige både for organisert og egenorganisert frivillighet. Meråpne bibliotek er et godt eksempel på dette. Skoleanlegg skal utformes med tanke på skolene som kulturbygg og benyttes utover skolens kjernevirksomhet. Kommunen skal ikke tjene på innbyggernes engasjement, men tvert imot bidra til engasjementet. Byrådet ønsker at byens byrom og uterom, det vil si torg, gater, parker og friluftsområder, i større grad skal stilles til rådighet for frivillige og frivillige arrangementer. Fri bruk av disse for frivilligheten skal være basisnormen og en viktig del av kommunens bidrag.

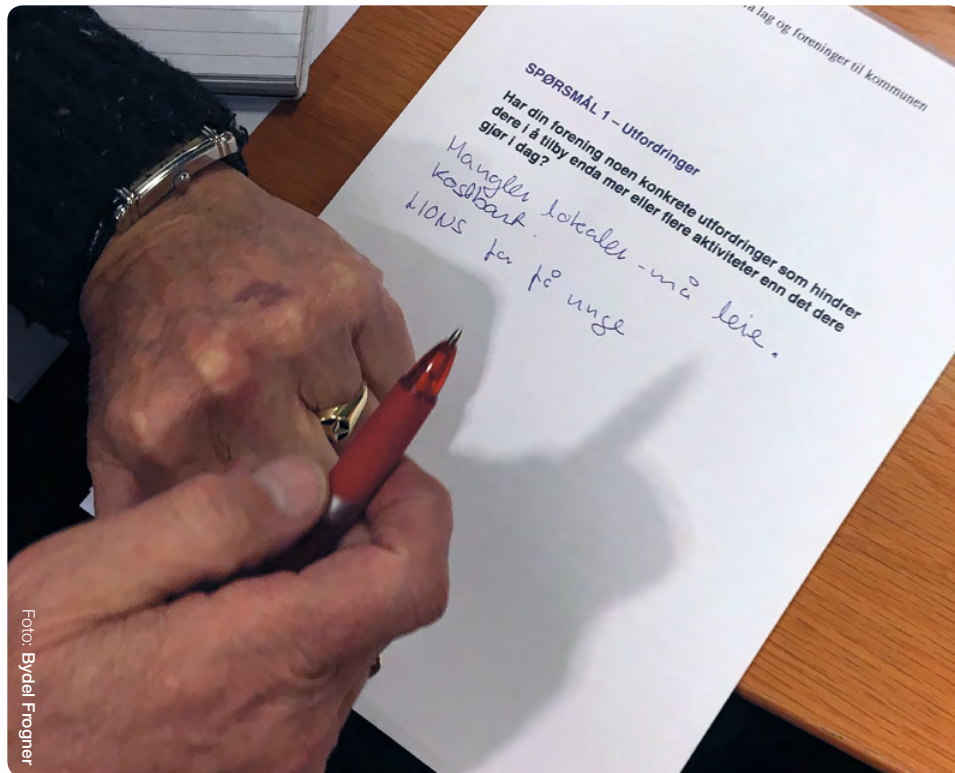

Foto: Bydel Frogner

Byrådet vil at kommunens lokaler, anlegg og uterom i større grad skal være «meråpne» og tilgjengelige både for organisert og egenorganisert frivillighet.

- Øke tilgjengeligheten av lokaler og anlegg
- Forbedre informasjonen om kommunale lokaler og anlegg.
- Subsidiere utgifter knyttet til utlån og utleie av lokaler
- Revidere Forskrift om utlån og utleie av skoler og andre kommunale lokaler til frivillige organisasjoner i Oslo kommune.
- Etablere et pilotprosjekt for administrering av utlån og utleie av skoler
- Tilrettelegge for økt bruk av byrom og uterom
- Styrke bibliotekene som arena for frivillig aktivitet
- Støtte opprettelsen av nærmiljøsentre i bydelenes regi

4. Kommunen skal stimulere til mangfold, bredde og en nyskapende frivillig sektor, og bidra til økt rekruttering av frivillige.

En frivillig sektor som gjenspeiler byens mangfoldige befolkning, interessefelt og ønsker, gir et sterkere og mer innholdsrikt sivilsamfunn, gjør nærmiljøene bedre og driver samfunnet fremover.

Byrådet er opptatt av å løfte mangfoldets verdi og potensial. Målet er at frivillig sektor skal vokse i mengde og bredde, og at frivillige aktiviteter skal gjenspeile byens sammensatte og mangfoldige befolkning, herunder mangfoldighet i eksempelvis kjønn, alder, seksuell legning, etnisitet, religiøsitet, interessefelt, behov og helsetilstand.

Det er et uforløst potensial i byens befolkning når det kommer til frivillig aktivitet, og byrådet har som mål å utløse mer frivillig aktivitet. Ett virkemiddel er å senke tersklene for deltakelse, slik at alle innbyggere i Oslo har samme muligheter uavhengig av eksempelvis økonomi.

En mangfoldig befolkning gir behov for en mangfoldig frivillighet. Et samfunn i endring resulterer i en frivillighet i endring. Byrådet ønsker å stimulere til innovasjon på frivillighetsfeltet, slik at sivilsamfunnet fortsetter å utvikle og utfordre samfunnet til det bedre.

- Stimulere til opprettelsen av utlånssentraler
- Støtte sivil engasjement for flyktninger
- Etablere en kommunal frivillighetspris
- Øremerke deler av tilskudd til innovative tiltak

Foto: Tonje Brustuen

Foto: Bydel Bjelke

Byrådet bes om å gjøre det lettere å drive frivillig virksomhet ved å forenkle søknads- og rapporteringsrutiner for støtteordningene, blant annet gjennom digitale løsninger.

Foto: Julia P. Forsberg

Foto: Oslo kommune

Foto: Regnhild Olausen, Bydel Bjelke

Bystyrets behandling

Bystyret behandlet frivillighetsmeldingen 14.12.2016 og fattet følgende vedtak:

1. Byrådet bes inngå forenklede driftsavtaler om bruk av kommunale arealer og lokaler med frivillige organisasjoner der det er hensiktsmessig.
2. Byrådet bes spre informasjon om vellykkede prosjekter til bydeler, etater og frivillige organisasjoner.
3. Byrådet bes om å gjøre det lettere å drive frivillig virksomhet ved å forenkle søknads- og rapporteringsrutiner for støtteordningene, bl. a. gjennom digitale løsninger.
4. Bystyret ber byrådet legge frem en sak om kriteriene for den nye frivillighetsprisen.
5. Byrådet bes legge til rette for økt deltakelse fra flyktninger og migranter i frivillig virksomhet.
6. Byrådet bes oppfordre bydelene til at det utarbeides lokale frivillighetsmeldinger i alle bydeler.
7. Byrådet bes legge frem en evaluering av kommunens etterlevelse av målene i denne meldingen innen 2019.
8. Sak om Engasjement og deltakelse. Frivillighet i Oslo 2016, tas for øvrig til orientering.

Oslo bystyres sekretariat,
den 16. desember 2016

Foto: Tonje Brustuen

Foto: Bydel Bjerke

Oslo kommune
Byrådsavdeling for kultur, idrett og frivillighet

Foto: Oslo kommune